

Mikołaj STANEK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Ordynacja pojedynczego głosu przechodniego na przykładzie wyborów do Senatu Australii w latach 1949–2016

Streszczenie: Ordynacja wyborcza pojedynczego głosu przechodniego nie jest szczególnie popularna wśród polskich politologów. Autor zbadał wyniki wyborów do australijskiego Senatu w latach 1949–2016. Przedmiotami jego badań były wyniki ogólnokrajowe i wybrane przypadki głosowań na poziomie stanów. Bazując na nich dokonał analizy funkcjonowania pojedynczego głosu przechodniego.

Słowa kluczowe: ordynacja wyborcza, pojedynczy głos przechodni, Senat, Australia, STV

Celem badawczym niniejszego artykułu jest zbadanie jak funkcjonowała metoda pojedynczego głosu przechodniego (ang. *single transferable vote*), zwanej w dalszej części pracy STV, w wyborach do australijskiego Senatu w latach 1949–2016. Autor na początku przybliży znaczenie pojedynczego głosu przechodniego, omówi konstytucyjne umocowanie australijskiego Senatu oraz ogólny zarys polityczny związany z tym tematem. Następnie przedstawi i szczegółowo omówi ogólnokrajowe wyniki w tychże wyborach, aby móc skupić się na szczególnych przypadkach wyborczych do australijskiego Senatu na poziomie stanów. Autor stawia hipotezę, że w stopniu dominującym te elekcje przebiegały zgodnie z prawidłowością, według której – ilość oddanych głosów przekłada się na odpowiednią ilość zdobytych mandatów (proporcjonalny charakter) oraz istnienia związku miejsca na liście wyborczej z szansami na zdobycie mandatu (im wyższe miejsce, tym większe szanse na jego uzyskanie). Opisywane w artykule przypadki są odstępstwami od tych reguł. To na nich autor skupi się bardziej szczegółowo. W artykule stawia sobie takie pytania: jak STV dotychczas wpływała na pozycję wielkich i małych ugrupowań w systemie politycznym Australii, które ugrupowania najczęściej uzyskały na tej ordynacji (większe czy mniejsze), w jakiej postaci wspomniano wyżej proporcjonalny charak-

ter tej ordynacji się przejawiał oraz czy mamy może do czynienia z ewentualną ewolucją STV (np. zmianą trendów w jakimś regionie)?

Tematyka STV warta jest omówienia z uwagi na stosunkowo małą popularność, jaką ta ordynacja wyborcza cieszy się w Polsce, gdzie w ostatnich latach sam temat sposobu głosowania stał się bardzo popularny. Dotyczy to głównie jednomandatowych okręgów wyborczych, które w 2015 roku stały się przedmiotem krajowego referendum.

Głos dotyczący STV w każdym razie wzbogaca debatę o rozwiązaniach wyborczych, które ewentualnie można byłoby zastosować w Polsce. Warto ten temat znać nie tylko teoretycznie, ale także z jego praktycznej strony. W tym wypadku skupienie się na kazusie Australii wydaje się być właściwą opcją do rozważań.

W literaturze polskojęzycznej doskonałym przykładem opracowania dot. ordynacji STV jest *Demokracja, decyzje, wybory* Jacka Hamana (Haman, 2003). Warta nadmienia jest także wspólna pozycja Kazimierza Rzążewskiego, Wojciecha Słomczyńskiego i Karola Życzkowskiego – *Każdy głos się liczy. Wędrownka przez krainę wyborów* (Rzążewski, Słomczyński, Życzkowski, 2014). Jeśli chodzi o badaczy zagranicznych, ta tematyka poruszana jest m.in. przez Dietera Nohlena w *Prawo wyborcze i system partyjny. O teorii systemów wyborczych* (Nohlen, 2004). Z racji tego, że STV występuje w krajach anglojęzycznych, za dobry przykład można uznać *Elections in Australia, Ireland and Malta under the Single Transferable Vote* pod redakcją Shauna Bowlera i Bernarda Grofmana (Bowler, Grofman, 2000). Inny odpowiedni przykład to *The Single Transferable Vote: The Necessary Refinement* Edmunda Marshalla (Marshall, 1995). Jeśli chodziłoby o starsze opracowania, to odpowiednim przykładem takiej pozycji jest *How to Conduct an Election by the Single Transferable Vote* Roberta A. Newlanda i Franka S. Brittona (Britton, Newland, 1973).

Autor w oparciu o metodę instytucjonalno-prawną dokonał wyjaśnienia pojęć podstawowych. W dalszej części odwołał się do metody statystycznej. W oparciu o nią dokonał analizy ogólnokrajowych wyników wyborczych do australijskiego Senatu oraz poszczególnych przypadków odstępstw od reguł na poziomie stanów.

Pojedynczy głos przechodni

Na potrzeby tego artykułu należałoby najpierw wyjaśnić czym jest ordynacja wyborcza (czy też system wyborczy), do której zaliczamy STV.

Według Radosława Markowskiego jest zbiorem reguł gry, formalną propozycją wobec obywateli i elit politycznych, by zachowywali się w konkretny sposób w akcie wyborczym. Zdaniem George'a Tsebelisa ordynacje wyborcze to instytucje „redystrybucyjne” o charakterze „zero-jedynkowym”, gdzie zysk jednej strony oznacza straty drugiej (Markowski, s. 2). Wspomniany już R. Markowski podaje dokładniej następującą definicję systemu wyborczego: „[...] metoda alokacji kandydatów startujących w wyborach względem obsadzanych stanowisk, uwzględniając oddane na nich głosy i stosując *a priori* znane reguły przeliczania tych głosów na mandaty” (Ibidem, s. 4). Ordynacja wyborcza reguluje zatem sposób przeprowadzania wyborów zwracając przede wszystkim uwagę na metodę liczenia głosów (zwłaszcza jeśli mówimy o wyborach parlamentarnych). W istotnym stopniu wpływa na charakter ustrojowy państwa i jego scenę polityczną (Kancelaria Senatu, 2010, s. 4).

STV jest jednym z przykładów *quasi*-proporcjonalnych systemów wyborczych, które mają stanowić pewnego rodzaju połączenie systemów proporcjonalnych i większościowych. Ich celem jest jednocześnie zapewnienie reprezentacji zarówno większości, jak i mniejszości. Podobnie jak w przypadku pozostałych metod trudno wskazać jednego konkretnego jej twórcę. Jako jej autorzy najczęściej są wymieniani: T. W. Hill, C. Andrae czy T. Hare (Haman, 2003, s. 150–152). STV stosowane jest w Australii także na niższych szczeblach władzy. Używa jej także: Nowa Zelandia, Szkocja, Pakistan, Indie, Irlandia, Malta, Irlandia Północna a nawet Stany Zjednoczone (Gras, 2016). STV opiera się na głosach rangowych. Wyborca oddając głos zaznacza cyfrowo kandydatów zgodnie z własnymi preferencjami (od najbardziej preferowanego). Znaczenie tego jest istotne w przypadku, gdy kandydat z pierwszego miejsca uzyskał więcej głosów niż minimalna kwota potrzebna do uzyskania mandatu oraz kiedy uzyskał on niewystarczającą ich liczbę. W obu tych przypadkach głosy najbardziej preferowanego kandydata są oddawane na kandydatów na kolejnych pozycjach. Efekt „zmarowanych głosów” zostaje wtedy zlikwidowany (Haman, 2003, s. 152).

Idąc za przykładem J. Hamana działanie STV można zilustrować w ten sposób – zakładamy, że do obsadzenia jest k mandatów, a swoje głosy oddało n wyborców. Procedura wygląda wtedy następująco: 1) ustalana jest kwota q czyli liczba głosów potrzebnych do zdobycia mandatu ($q_H = n/k$ wg Hare'a lub $g_D = \text{Ent}(n/(n-1) + 1)$); 2) mandaty otrzymują kandydaci z pierwszych miejsc, którzy uzyskali q głosów. Jeśli takich kandydatów nie było przechodzi się do punktu 5; 3) po odjęciu q głosów od głosów

wybranych kandydatów uzyskuje się „głosy nadmiarowe” lub nadaje się wagi głosom wybranego kandydata (od ilości głosów odejmuje się wymaganą kwotę – $(v_x - q)/v_x$, gdzie v_x oznacza liczbę uzyskanych głosów przy czym $v_x > q$) przy kolejnych kandydatach wedle dalszej preferencji; 4) wykreślani są kandydaci, którzy uzyskali mandat i sprawdza się czy któryś nie uzyskał q wskazań na pierwszym miejscu (bez kandydatów wybranych i usuniętych). Jeśli tak, powtarzany jest punkt 2, a jeśli nie, to realizowany jest 5; 5) usuwany jest kandydat z najniższą ilością wskazań obecnie na pierwszym miejscu i ponownie sprawdzane jest czy kwota została osiągnięta. W negatywnym przypadku procedura jest powtarzana, w pozytywnym – wraca się do punktu 2 (Ibidem, s. 152–153).

STV stanowi kompromisowe rozwiązanie pomiędzy zwolennikami rozwiązań większościowych i proporcjonalnych. Mniejszości nie są pozbawiane reprezentacji, a swoboda wyborców nie zostaje ograniczona przez decyzje poszczególnych władz partyjnych. STV w odróżnieniu od klasycznych rozwiązań nie gwarantuje jednak monotoniczności podziału mandatów, doprowadzając nawet na poziomie okręgów do zwycięstwa partii, która uzyskała mniejszą ilość głosów. Mimo, że ta ordynacja sprawia, że większe znaczenie ma osoba kandydata, aniżeli sama partia, to jednak państwa stosujące tą metodę mają stabilne kluby parlamentarne i systemy partyjne. STV wiąże się też z trudnościami technicznymi – wyborcy mogą mieć problem z uporządkowaniem kandydatów, a samo liczenie głosów przez odpowiednio przeszkolonych rachmistrzów, jak i kwestie logistyczne stają się organizacyjnym wyzwaniem. Obecnie dzięki rozwiązaniom informatycznym jest to znacznie łatwiejsze. Należy także pamiętać o tym, że STV nie jest stosowana na obszarach zbyt licznych ludnościowo (Ibidem, s. 160–161).

Czy istotnie ordynacja pojedynczego głosu przechodniego ma pozytywny wpływ na stan demokracji w danym państwie? Według tzw. „wskaźnika demokracji” (*Democracy index*), czyli indeksu tworzonego przez Economist Intelligence Unit – należałoby stwierdzić twierdząco. W 2016 roku Australia zajmowała w nim 10 miejsce z wynikiem 9,01. W samej kategorii „proces wyborczy i pluralizm” (*electoral process and pluralism*) uzyskała wynik 9,58. Znalazła się tu na drugim miejscu z wieloma rozwiniętymi krajami m.in. *ex aequo* z Irlandią (również stosującą STV), która z ogólnym wynikiem 9,15 uplasowała się na pozycji 7. Malta (stosująca także to rozwiązanie) w ogólnej klasyfikacji zajęła 15 miejsce (8,39) i we wspomnianej kategorii 3 miejsce (9,17). Wszystkie te trzy kraje zaliczane są do krajów w pełni demokratycznych (The Economist, 2016).

Senat Australii

Role australijskiego Senatu określa Konstytucja Związku Australijskiego, która weszła w życie w 1901 roku. Razem z Izłą Reprezentantów i Królową w ramach Parlamentu Federalnego stanowi władzę ustawodawczą (*Konstytucja*, art. 1). Senatorowie wybierani są bezpośrednio z danego stanu, który stanowi okręg wyborczy (chyba, że zostanie postanowione inaczej), gdzie wybieranych jest sześciu senatorów na sześcioletnią kadencję. Ta liczba może być zmniejszana lub zwiększana, jednakże żaden ze stanów-założycielskich nie może ich wybrać mniej niż wspomnianą wyżej ilość (wyjątek – stan Queensland) (*Konstytucja*, art. 7). Senatorów mogą wybierać osoby, które mają prawo wybierać Izłą Reprezentantów dysponując przy tym tylko jednym głosem (*Konstytucja*, art. 8). Metoda wyborów senatorów może być uchwalana drogą ustawy, jednakże musi być ona jednakowa dla wszystkich (*Konstytucja*, art. 9). Parlamente poszczególnych stanów w ograniczonym zakresie mogą same uchwalać metodę, miejsca i terminy ich wybierania (*Konstytucja*, art. 10). Senat rozpoczyna swoją pracę niezależnie od tego czy w ogóle dany stan zapewnił sobie reprezentację (*Konstytucja*, art. 11). W każdym stanie gubernator może zarządzić przeprowadzenie wyborów na senatorów (*Konstytucja*, art. 12). Senatorowie są wybierani rotacyjnie, o czym będzie jeszcze wspomniane w dalszej części pracy. W przypadku zmian w liczbie senatorów Parlament może uchwalić odpowiednie przepisy. Jeżeli dany mandat wygał przed upływem kadencji wówczas izby parlamentu jego rodzimego stanu decydują, kto zostanie jego następcą (*Konstytucja*, art. 14). Jeśli nie stało się to w trakcie sesji danych organów wtedy taką osobę może wyznaczyć gubernator. Następcą ustępującego senatora, jeśli ten deklarował przynależność do danego ugrupowania, również powinien do niego należeć (*Konstytucja*, art. 15). Pracami Senatu kieruje przewodniczący wybrany spośród senatorów (jak i pełniący jego obowiązki) (*Konstytucja*, art. 17). Według konstytucji może nastąpić wygaśnięcie mandatu senatora, jeżeli ten nie był obecny na sesji w ciągu dwóch miesięcy (bez zgody Senatu) (*Konstytucja*, art. 20). Ważność posiedzeń tej izby z reguły wymaga obecności, co najmniej 1/3 ogólnej liczby senatorów (*Konstytucja*, art. 22). Senat podejmuje decyzje większością głosów. W przypadku równowagi głosów rozstrzyga się na korzyść głosujących przeciw (*Konstytucja*, art. 23). Senatorowie przed objęciem mandatu składają przysięgę lub deklarację z reguły przed Gubernatorem (*Konstytucja*, art. 42). Nie mogą oni być jednocześnie członkami Izby Reprezen-

tantów (*Konstytucja*, art. 43). Mandatu nie może objąć osoba, która jest m.in. związana z innym państwem czy też np. ma powiązania finansowe z administracją państwową (*Konstytucja*, art. 44). Wygaśnięcie mandatu może też nastąpić na skutek chociażby bankructwa (*Konstytucja*, art. 45). W przypadku sporu o ważność danego mandatu, sprawa ta rozpatrywana jest przez Senat (*Konstytucja*, art. 47). Senatorom przysługuje z reguły uposażenie czterystu funtów (*Konstytucja*, art. 48). Inne kompetencje, przywileje i immunitety są ustanawiane przez Parlament (*Konstytucja*, art. 49). Senat podobnie jak Izba Reprezentantów może podejmować odpowiednie uchwały i regulaminy (*Konstytucja*, art. 50). Konstytucja daje możliwość Izbie Wyższej australijskiego parlamentu regulowania drogą ustaw wiele kwestii, takich jak chociażby handel i wymiana towarowa z innymi krajami. Dotyczy to także ustaw zapewniających m.in. sprawne rządu, porządek i pokój (*Konstytucja*, art. 51). Senat pozbawiony jest jednak uprawnień np. dotyczących podatków. Może jednak zwrócić do Izby Reprezentantów dowolny projekt ustawy. Poza określonymi wyjątkami Senat ma jednak takie same uprawnienia (*Konstytucja*, art. 53). W przypadku braku zgody między izbami Gubernator Generalny może je obie rozwiązać lub też zwołać ich wspólne posiedzenie (*Konstytucja*, art. 57).

Ogólny zarys polityczny

W 1901 roku, gdy odbyły się pierwsze wybory, każdy stan wybierał senatorów zgodnie z własną ordynacją wyborczą do Izby Niższej swojego parlamentu. STV zostało zastosowane wtedy wyłącznie przez Tasmanię. W kolejnych latach prawo wyborcze zostało ujednoczone i w całej Australii wybór następował drogą głosowania większościowego. Brak właściwych proporcji, która towarzyszyła tej ordynacji, doprowadził ostatecznie do tego, że STV stało się normą dopiero w 1948 roku. Obecnie do Senatu wybieranych jest 12 senatorów z każdego stanu oraz po dwóch z Australijskiego Terytorium Stołecznego i Terytorium Północnego w ramach sześćoletniej kadencji, gdzie połowa składu jest odnawiana, co trzy lata. Kolejność list, jak i kandydatów na samych listach wyborczych jest ustalana w drodze losowania. Na każdej z nich umieszcza się numery przy kandydatach od najbardziej do najmniej preferowanego w pełnym wyznaczonym zakresie. Od 1984 roku istnieje możliwość tzw. „głosowania nad kreską”. W ten sposób wyborca wybiera wszystkich kandydatów zgodnie z kartą „jak-głosować” (*how-to-vote cards*) partii, której jest zwolennikiem. Z niej

lojalny wyborca musi tylko przenieść podaną kolejność na swoją kartę do głosowania. Dzięki temu małe partie mające ograniczone szanse na rządzenie, oddając swoje preferencje na rzecz silniejszego mogą liczyć na realizację swoich postulatów. Dla wielkich graczy jest to o tyle pomocne, że dzięki temu mogą blokować polityczną konkurencję. Dla mniejszych STV jest też o tyle istotne, że uzyskują one mandaty dzięki głosom transferowym otrzymany od większych ugrupowań (Przewłocki, 2013).

Wyniki ogólnokrajowe wyborów do Senatu Australii w latach 1949–2016

Poniżej przedstawione tabele przedstawiają wyniki wyborcze do australijskiego Senatu. Kolejno przedstawiane są: nazwa ugrupowania, zdobyte procentowo poparcie (pierwszy wybór), ilość zdobytych mandatów, ich wartość procentowa, różnica między procentowym poparciem po pierwszym wyborze a procentem zdobytych mandatów, łączna ilość mandatów i jej procentowa wartość.

Tabela 1

Wybory do Senatu w 1949 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem
Liberal Party/Country Party	50,0%	17 56,7%	6,7%	26 43,3%
Australian Labor Party	45,0%	13 43,3%	-1,7%	34 56,7%

Źródło: Carr, *Legislative election of 10 December 1949.*

Tabela 2

Wybory do Senatu w 1951 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem
Liberal Party/Country Party	49,7%	32 53,3%	3,6%	32 53,3%
Australian Labor Party	45,9%	28 46,7%	0,8%	28 46,7%

Źródło: Carr, *Legislative election of 28 April 1951.*

Tabela 3

Wybory do Senatu w 1953 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem
Liberal Party/Country Party	44,4%	13 43,3%	-1,1%	31 51,7%
Australian Labor Party	50,6%	17 56,7%	6,1%	29 48,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 9 May 1953.*

Tabela 4

Wybory do Senatu w 1955 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/CP	48,6%	17	56,7%	8,1%	30	50,0%
Australian Labor Party	40,6%	12	40,0%	-0,6%	28	46,7%
Anti-Communist Labor Party	6,1%	1	3,3%	-2,8%	2	3,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 10 December 1955*.

Tabela 5

Wybory do Senatu w 1958 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/CP	45,5%	15	50,0%	4,5%	32	53,3%
Australian Labor Party	42,7%	14	46,7%	4,0%	26	43,3%
Democratic Labor Party	8,4%	1	3,3%	-5,1%	2	3,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 22 November 1958*.

Tabela 6

Wybory do Senatu w 1961 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/CP	42,0%	15	50,0%	8,0%	30	50,0%
Australian Labor Party	44,7%	14	46,7%	2,0%	28	46,7%
Democratic Labor Party	9,8%	0	0,0%	-9,8%	1	1,7%
Niezależni		1	3,3%		1	1,7%

Źródło: Carr, *Legislative election of 9 December 1961*.

Tabela 7

Wybory do Senatu w 1964 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/CP	45,7%	14	46,7%	1,0%	30	50,0%
Australian Labor Party	44,7%	14	46,7%	2,0%	27	45,0%
Democratic Labor Party	8,4%	2	6,7%	-1,7%	2	3,3%
Niezależni					1	1,7%

Źródło: Carr, *Legislative election of 5 December 1964*.

Tabela 8

Wybory do Senatu w 1967 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/CP	42,8%	14	43,8%	1,0%	28	46,7%
Australian Labor Party	45,0%	13	40,6%	-4,4%	27	45,0%
Democratic Labor Party	9,7%	2	9,4%	-0,3%	4	6,7%
Niezależni		1	6,3%		1	1,7%

Źródło: Carr, *Legislative election of 25 November 1967*.

Tabela 9

Wybory do Senatu w 1970 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/CP	38,9%	14	43,8%	4,9%	28	46,7%
Australian Labor Party	42,2%	13	40,6%	-1,6%	24	40,0%
Democratic Labor Party	11,1%	3	9,4%	-1,7%	5	8,3%
Niezależni		2	6,3%		3	5,0%

Źródło: Carr, *Legislative election of 21 November 1970*.

Tabela 10

Wybory do Senatu w 1974 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/CP	43,6%	29	48,3%	4,7%	29	48,3%
Australian Labor Party	47,3%	29	48,3%	1,0%	29	48,3%
Niezależni		2	3,3%		2	3,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 18 May 1974*.

Tabela 11

Wybory do Senatu w 1975 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/NCP	51,7%	35	54,7%	3,0%	35	54,7%
Australian Labor Party	40,9%	27	42,2%	1,3%	27	42,2%
Niezależni		2	3,1%		1	3,1%

Źródło: Carr, *Legislative election of 13 December 1975*.

Tabela 12

Wybory do Senatu w 1977 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/NCP	45,6%	18	52,9%	7,3%	35	50,0%
Australian Labor Party	36,8%	14	41,2%	4,4%	26	41,4%
Australian Democrats	11,1%	2	5,9%	-5,2%	2	7,1%
Niezależni					1	1,4%

Źródło: Carr, *Legislative election of 10 December 1977*.

Tabela 13

Wybory do Senatu w 1980 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/NCP	43,6%	15	44,1%	0,5%	31	48,4%
Australian Labor Party	42,3%	15	44,1%	1,8%	27	42,2%
Australian Democrats	9,3%	3	8,8%	-0,5%	5	7,8%
Niezależni		1	2,9%		1	1,6%

Źródło: Carr, *Legislative election of 18 October 1980*.

Tabela 14

Wybory do Senatu w 1983 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte		Różnica	Razem	
Koalicja Liberal/National	40,0%	28	43,8%	3,8%	28	43,8%
Australian Labor Party	45,5%	30	46,9%	1,4%	30	46,9%
Australian Democrats	9,6%	5	7,8%	-1,8%	5	7,8%
Niezależni		1	1,6%		1	1,6%

Źródło: Carr, *Legislative election of 5 March 1983*.

Tabela 15

Wybory do Senatu w 1984 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte		Różnica	Razem	
Koalicja Liberal/National	39,5%	20	43,5%	4,0%	33	43,4%
Australian Labor Party	42,2%	20	43,5%	1,3%	34	44,7%
Australian Democrats	7,6%	5	10,9%	3,3%	7	9,2%
Nuclear Disarmament Party	7,2%	1	2,2%	-5,0%	1	1,3%
Niezależni					1	1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 1 December 1984*.

Tabela 16

Wybory do Senatu w 1987 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte		Różnica	Razem	
Koalicja Liberal/National	41,9%	34	44,7%	2,8%	34	44,7%
Australian Labor Party	42,8%	32	42,1%	-0,7%	32	42,1%
Australian Democrats	8,5%	7	9,2%	0,7%	7	9,2%
Niezależni		3	3,9%		3	3,9%

Źródło: Carr, *Legislative election of 11 July 1987*.

Tabela 17

Wybory do Senatu w 1990 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte		Różnica	Razem	
Koalicja Liberal/National	41,9%	19	47,5%	5,6%	36	47,4%
Australian Labor Party	38,4%	15	37,5%	-0,9%	30	39,5%
Australian Democrats	12,6%	5	12,5%	-0,1%	8	10,5%
Niezależni		1	2,5%		2	2,6%

Źródło: Carr, *Legislative election of 24 March 1990*.

Tabela 18

Wybory do Senatu w 1993 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem
Koalicja Liberal/National	43,0%	19 47,5%	4,5%	36 47,4%
Australian Labor Party	43,5%	17 42,5%	-1,0%	30 39,5%
Australian Democrats	5,3%	2 5,0%	-0,3%	7 9,2%
Niezależni		2 5,0%		3 3,9%

Źródło: Carr, *Legislative election of 13 March 1993*.

Tabela 19

Wybory do Senatu w 1996 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem
Koalicja Liberal/National	44,0%	20 50,0%	6,0%	37 48,7%
Australian Labor Party	36,2%	14 35,0%	-1,2%	29 38,2%
Australian Democrats	10,8%	5 12,5%	1,7%	7 9,2%
Niezależni		1 2,5%		3 3,9%

Źródło: Carr, *Legislative election of 2 March 1996*.

Tabela 20

Wybory do Senatu w 1998 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem
Koalicja Liberal/National	37,7%	17 42,5%	4,8%	35 46,1%
Australian Labor Party	37,3%	17 42,5%	5,2%	29 38,2%
One Nation	9,0%	1 2,5%	-6,5%	1 1,3%
Australian Democrats	8,4%	4 10,0%	1,6%	9 11,8%
Australian Greens	2,7%	0 0,0%	-2,7%	1 1,3%
Niezależni		1 2,5%		1 1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 3 October 1998*.

Tabela 21

Wybory do Senatu w 2001 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem
Koalicja Liberal/National	41,8%	20 50,0%	8,2%	35 46,1%
Australian Labor Party	34,3%	14 35,0%	0,7%	29 38,2%
Australian Democrats	7,3%	4 10,0%	2,7%	8 10,5%
Australian Greens	4,9%	2 5,0%	0,1%	2 2,6%
One Nation	5,5%	0 0,0%	-5,5%	1 1,3%
Niezależni				1 1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 10 November 2001*.

Tabela 22

Wybory do Senatu w 2004 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/National	45,0%	21	52,5%	7,5%	39	51,3%
Australian Labor Party	35,0%	16	40,0%	5,0%	28	36,8%
Australian Greens	7,7%	2	5,0%	-2,7%	4	5,3%
Australian Democrats	2,1%	0	0,0%	-2,1%	4	5,3%
Family First	1,8%	1	2,5%	0,7%	1	1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 9 October 2004*.

Tabela 23

Wybory do Senatu w 2007 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Australian Labor Party	40,3%	18	45,0%	4,7%	32	42,1%
Koalicja Liberal/National	39,3%	18	45,0%	5,7%	37	48,7%
Australian Greens	9,0%	3	7,5%	-1,5%	5	6,6%
Family First	1,6%	0	0,0%	-1,6%	1	1,3%
Niezależni		1	2,5%		1	1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 24 November 2007*.

Tabela 24

Wybory do Senatu w 2010 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/National	38,5%	18	45,0%	6,5%	34	44,7%
Australian Labor Party	35,8%	15	37,5%	1,7%	31	40,8%
Australian Greens	12,9%	6	15,0%	2,1%	9	11,8%
Democratic Labor Party	1,0%	1	2,5%	1,5%	1	1,3%
Niezależni					1	1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 21 August 2010*.

Tabela 25

Wybory do Senatu w 2013 roku (wyniki po powtórce w Australii Zachodniej)

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/National	37,0%	17	42,5%	5,5%	33	43,4%
Australian Labor Party	29,6%	12	30,0%	0,4%	25	32,9%
Australian Greens	9,2%	4	10,0%	0,8%	10	13,2%
Palmer United Party	5,6%	3	7,5%	1,9%	3	3,9%
Liberal Democrats	3,8%	1	2,5%	-1,3%	1	1,3%
Nick Xenophon Group	1,9%	1	2,5%	0,6%	1	1,3%
Family First	1,1%	1	2,5%	1,4%	1	1,3%
Democratic Labour Party	0,9%	0	0,0%	-0,9%	1	1,3%
Aust Motoring Enthusiasts Party	0,5%	1	2,5%	2,0%	1	1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 7 September 2013*.

Tabela 26

Wybory do Senatu w 2016 roku

Partia	Poparcie	Zdobyte	Różnica	Razem		
Koalicja Liberal/National	35,1%	30	39,5%	4,4%	30	39,5%
Australian Labor Party	29,8%	26	34,2%	4,4%	26	34,2%
Australian Greens	8,7%	9	11,8%	3,1%	9	11,8%
Pauline Hansons's One Nation	4,3%	4	5,3%	1,0%	4	5,3%
Nick Xenophon Team	3,3%	3	3,9%	0,6%	3	3,9%
Liberal Democratic Party	2,2%	1	1,3%	-1,2%	1	1,3%
Derryn Hinch's Justice Party	1,9%	1	1,3%	-0,6%	1	1,3%
Family First	1,4%	1	1,3%	-0,1%	1	1,3%
Jacqui Lambie Newtwork	0,5%	1	1,3%	0,8%	1	1,3%

Źródło: Carr, *Legislative election of 2 July 2016*.

Szczególne przypadki

Jak zatem wyglądały odstępstwa od reguły? Już w 1949 roku miały miejsce dwa takie przypadki w stanie Tasmania, gdzie na liście Koalicji kandydat z czwartego miejsca został wybrany, jako pierwszy. Natomiast na liście Australian Labor Party (ALP) pretendent również z czwartej pozycji został senatorem kosztem kandydata trzeciego (Carr, *1949 legislative election: Senate – Tasmania*). Dwa lata później w Tasmanii ponownie miał miejsce wyjątek od reguły. Pośród kandydatów ALP – pierwszy kandydat został wybrany, jako siódmy, drugi jako trzeci, czwarty jako dziewiąty, piąty jako ósmy i szósty jako szósty. Natomiast na liście Koalicji: pierwszy, jako drugi, drugi jako czwarty, trzeci jako piąty, piąty jako dziesiąty i szósty jako pierwszy (Carr, *1951 legislative election: Senate – Tasmania*). W 1953 roku również w tym samym stanie na liście ALP kandydat umieszczony, jako czwarty został senatorem kosztem trzeciego kandydata na liście (Carr, *1953 legislative election: Senate – Tasmania*). Przy kolejnej okazji w 1955 roku ponownie w Tasmanii wyjątkiem była Koalicja, gdzie spośród pięciu wystawionych kandydatów trzech kolejnych zdobyło mandat na pozycjach: pierwszy, drugi i piąty (Carr, *1955 legislative election: Senate – Tasmania*). Kolejny przypadek miał miejsce w 1963 roku w przedterminowych wyborach do Senatu w Queensland, gdzie walczono o jeden mandat senatorski. Zdobył go kandydat z drugiego miejsca na liście Koalicji (Carr, *1963 legislative election: Senate – Queensland*). W 1987 roku w Nowej Południowej Walii kandydat

z listy Nuclear Disarmament Party (NDP; 1 miejsce) został senatorem. Doszło do tego pomimo faktu, że lista Call to Australia (CTA) uzyskała pierwotnie więcej głosów a mandatu nie zdobyła (Carr, 1987 *legislative election: Senate – New South Wales*). Również w Australii Zachodniej, gdzie niezależna kandydatka zdobyła mandat, a kandydat National Party of Australia (NPA) z ogólnie na początku lepiej usytuowanej partii już nie otrzymała mandatu (Carr, 1987 *legislative election: Senate – Western Australia*). W tym samym stanie wyjątek miał miejsce w 1990 roku. Ta sama kandydatka z listy Zielonych uzyskała mandat kosztem Australian Democrats (AD), którzy w skali stanu uzyskali na początku więcej głosów aniżeli jej partia (Carr, 1990 *legislative election: Senate – Western Australia*). W 1998 roku do wyjątków doszło w trzech stanach. W Nowej Południowej Walii kandydat AD został senatorem pomimo faktu, że One Nation wypadło lepiej (Carr, 1998 *legislative election: Senate – New South Wales*). Tak samo też w Australii Zachodniej (Carr, 1998 *legislative election: Senate – Western Australia*). AD w Queensland z kolei zdobyli mandat kosztem National Party of Australia (Carr, 1998 *legislative election: Senate – Queensland*). W 2001 roku sytuacja powtórzyła się w tych samych stanach. W Nowej Południowej Walii Zieloni pozbawili szansy na mandat aż dwie partie – One Nation i AD (Carr, 2001 *legislative election: Senate – New South Wales*). Ci ostatni z kolei w Queensland pozbawili szansy na mandat tych drugich oraz National Party of Australia (Carr, 2001 *legislative election: Senate – Queensland*). W Australii Zachodniej potraktowali z kolei tak samo One Nation (Carr, 2001 *legislative election: Senate – Western Australia*). W 2004 roku wyjątkiem był stan Wiktoria. Family First Party uzyskała własnego senatora pomimo faktu, że pierwotne wyniki jednocześnie dla Democratic Labor Party (DLP) i Zielonych były lepsze (Carr, 2004 *legislative election: Senate – Victoria*). W 2010 roku doszło do pewnego rodzaju odwetu. Wówczas DLP pomimo gorszego wyniku pozbawili szans Family First Party (Carr, 2010 *legislative election: Senate – Victoria*). Zdumiewającą anomalią okazały się być wybory w 2013 roku. W Wiktorii senatorem został przedstawiciel Australian Motoring Enthusiasts Party. Pomimo faktu, że 9 innych partii, które uzyskały w tym stanie lepsze wyniki, tego zaszczytu nie dostało (Carr, 2013 *legislative election: Senate – Victoria*). W tych samych wyborach w Australii Zachodniej Australian Sports Party uzyskało mandat, pozostawiając za sobą aż 17 partii z lepszym pierwotnym rezultatem (Carr, 2013 *legislative election: Senate – Western Australia (voided)*). W przypadku tego stanu doszło zresztą do powtórzenia wyborów, w wyniku któ-

rych partia swój mandat utraciła (Carr, 2013 *legislative election: Senate – Western Australia* (revote)). W czasie ostatniej elekcji doszło do dwóch wyjątków. W Australii Południowej Family First Party pozbawiła szans na mandat One Nation (Carr, 2016 *legislative election: Senate – South Australia*). W Tasmanii natomiast na liście ALP ostatnia szósta kandydatka została wcześniej wybrana przed dwiema osobami wyżej. Z całej partii w tym stanie tylko przedostatni kandydat nie został wybrany (w dodatku jedyny mężczyzna) (Carr, 2016 *legislative election: Senate – Tasmania*).

Podsumowanie

Jak zostało wykazane – zgodnie z hipotezą, ilość oddanych głosów ma przełożenie na ilość zdobytych mandatów STV istotnie zapewnia proporcjonalność, jednak nie zawsze pokrywającą się z wynikami wyborczymi (choć nie rozumianej *stricte* na zasadzie – wynik 10%, czyli 10% mandatów). Patrząc na wyniki wyborów do Senatu od 1949 roku pierwsze, co daje się bardzo łatwo zauważyć to rosnąca rola małych partii. Pierwsze lata funkcjonowania STV to wyraźna dominacja zarówno Koalicji, jak i ALP. Bardzo powoli z biegiem lat swoją obecność w Senacie Australii zaczęli zaznaczać mniejsi gracze. Na chwilę obecną Koalicja i ALP pozostają najważniejszymi partiami w Izbie Wyższej. Patrząc na zależność pomiędzy procentem zdobytych głosów a uzyskanymi wynikami można stwierdzić, że to centroprawica jest największym beneficjentem STV. W 2017 roku, kiedy pisany jest ten artykuł mija trzydzieści lat od kiedy to Koalicja pozostaje ciągłym zwycięzcą wyborczym, chociaż nie zawsze była ugrupowaniem rządzącym. Jednakże, poza małymi wyjątkami, STV służy też centrolewicy. Generalny bilans funkcjonowania tej ordynacji pozostaje dla obu graczy jednak pozytywny. Im mniejsze partie są silniejsze, tym STV przestaje być dla największych gwarantem na samodzielną większość. W przypadku małych partii, sytuacja jest mniej stabilna. Jak było omawiane – partia może zdobyć mandat, pomimo że nie udało się to dziewięciu czy nawet siedemnastu partiom z lepszym od niej wynikiem. Nasuwają się tu na myśl wybory prezydenckie w USA, gdzie głosy elektorские pomogły wygrać Donaldowi Trumpowi.

Dochodząc do drugiego elementu hipotezy – rola miejsca na liście jest bardzo istotna. Specyfika STV sprawia, że trudno podważać reprezentatywność wybranych w ten sposób senatorów. Omówione wyjątki nie są jednak na tyle liczne, aby udowadniały co innego. Zwłaszcza, że

te przypadki bardzo często dotyczyły tych samych regionów. Podobnie jak w Polsce kolejność odgrywa swoją rolę. Tylko osobista popularność danego kandydata może to zmienić.

Z biegiem lat jednak częściej obserwowalnym zjawiskiem są różnice pomiędzy partiami, aniżeli na samych listach partyjnych. Kазus australijski ilustruje, że STV potrafi być jednocześnie bardzo przewidywalne, jak i wręcz przeciwnie. Nie bez znaczenia pozostają same zachowania wyborców. Dużym partiom głównie daje to szansę na stabilizację. Z kolei małym (nawet najmniejszym) daje jednak jakieś szanse na mandat (także niezależnym kandydatom). Należy przypuszczać, że kolejne wybory mogą obfitować w następne niespodzianki. W końcu Tasmania, która ze wszystkich stanów jest najbardziej z STV obyta, jako pierwsza zaczęła wykazywać odstępstwa od norm. Wydaje się, że z czasem wyborcy zaczynają tą ordynację lepiej rozumieć i stąd takie efekty. W kwestii ewentualnej możliwości zastosowania STV w Polsce – autor zalecałby jednak dużą powściągliwość.

Bibliografia

- Bowler S., Grofman B. (2000), *Elections in Australia, Ireland and Malta under the Single Transferable Vote*, University of Michigan Press, Michigan.
- Britton F. S., Newland R. A. (1973), *How to Conduct an Election by the Single Transferable Vote*, Electoral Reform Society of Great Britain and Ireland, Londyn.
- Carr A., *1949 legislative election: Senate – Tasmania*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1949/1949senatetas.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1951 legislative election: Senate – Tasmania*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1951/1951senatetas.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1953 legislative election: Senate – Tasmania*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1953/1953senatetas.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1955 legislative election: Senate – Tasmania*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1955/1955senatetas.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1963 legislative election: Senate – Queensland*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1963/1963senateqld.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1987 legislative election: Senate – New South Wales*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1987/1987senatensw.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1987 legislative election: Senate – Western Australia*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1987/1987senatewa.txt>, 9.07.2017.

- Carr A., *1990 legislative election: Senate – Western Australia*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1990/1990senatewa.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1998 legislative election: Senate – New South Wales*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1998/1998senatensw.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1998 legislative election: Senate – Queensland*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1998/1998senateqld.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *1998 legislative election: Senate – Western Australia*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1998/1998senatewa.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2001 legislative election: Senate – New South Wales*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2001/2001senatensw.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2001 legislative election: Senate – Queensland*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2001/2001senateqld.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2001 legislative election: Senate – Western Australia*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2001/2001senatewa.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2004 legislative election: Senate – Victoria*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2004/2004senatevic.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2010 legislative election: Senate – Victoria*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2010/2010senatevic.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2013 legislative election: Senate – Victoria*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2013/2013senatevic.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2013 legislative election: Senate – Western Australia (revote)*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2013/2013senatewa2.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2013 legislative election: Senate – Western Australia (voided)*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2013/2013senatewa.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2016 legislative election: Senate – South Australia*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2016/2016senatesa.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *2016 legislative election: Senate – Tasmania*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2016/2016senatetas.txt>, 9.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 1 December 1984 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1984/1984senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 10 December 1949 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1949/1949senate1.txt>, 11.07.2017.

- Carr A., *Legislative election of 10 December 1955 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1955/1955senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 10 December 1977 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1977/1977senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 10 November 2001 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2001/2001senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 11 July 1987 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1987/1987senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 13 December 1975 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1975/1975senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 13 March 1993 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1993/1993senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 18 May 1974 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1974/1974senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 18 October 1980 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1980/1980senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 2 July 2016 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2016/2016senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 2 March 1996 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1996/1996senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 21 August 2010 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2010/2010senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 21 November 1970 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1970/1970senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 22 November 1958 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1958/1958senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 24 March 1990 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1990/1990senate1.txt>, 11.07.2017.

- Carr A., *Legislative election of 24 November 2007 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2007/2007senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 25 November 1967 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1967/1967senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 28 April 1951 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1951/1951senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 3 October 1998 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1998/1998senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 5 December 1964 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1964/1964senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 5 March 1983 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1983/1983senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 7 September 2013 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2013/2013senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 9 December 1961 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1961/1961senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 9 May 1953 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/1953/1953senate1.txt>, 11.07.2017.
- Carr A., *Legislative election of 9 October 2004 – Senate: National summary*, 1999, Psephos, <http://psephos.adam-carr.net/countries/a/australia/2004/2004senate1.txt>, 11.07.2017.
- Gras A. (2016), *Why America Should Switch To Single Transferable Vote*, The Odyssey Online, <https://www.theodysseyonline.com/america-should-switch-single-transferable-vote>, 8.07.2017.
- Haman J. (2003), *Demokracja, decyzje, wybory*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Kancelaria Senatu (2010), *Koncepcje systemów wyborczych*, Biuro Analiz i Dokumentacji <http://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatpracowania/90/plik/ot-578-2.pdf>, Warszawa.
- Konstytucja Związku Australijskiego z dnia 1 stycznia 1901 roku.*
- Markowski R. (2010), *System wyborczy – system partyjny – jakość demokracji. O jednomandatowych okręgach wyborczych*, <http://www.isp.org.pl/uploads/pdf/622719663.pdf>, 08.10.2017.

- Marshall E. (1995), *The Single Transferable Vote: A Necessary Refinement*, University of Bradford Management Centre, Bradford.
- Nohlen D. (2004), *Prawo wyborcze i system partyjny*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Przewłocki P. (2013), *STV, Single Transferable Vote. Preferencyjna ordynacja wyborcza*, <http://stv.org.pl/>, 12.07.2017.
- Rzążewski K., Słomczyński W., Życzkowski K. (2014), *Każdy głos się liczy. Wędrówka przez krainę wyborów*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa.
- The Economist. Intelligence Unit (2016), *Democracy Index 2016*, https://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex2016, 9.10.2017.

The ordination of single transferable vote on an example of elections to the Senate of Australia in the years 1946–2016

Summary

The electoral system of single transferable vote isn't very popular among Polish political scientists. The author had examined the election results of the Australian Senate in the years 1949-2016. The subjects of his research were countrywide results and selected statewide voting cases. Based on them, he analyzed the functioning of single transferable vote.

Key words: electoral system, single transferable vote, Senate, Australia, STV

Informacja o autorze

Mikołaj Stanek [mikołaj.stanek@gmail.com] – absolwent Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2014 roku uzyskał licencjat na kierunku politologia ze specjalnością marketing polityczny. Jego praca licencjacka nosiła tytuł *Zjawisko przywództwa politycznego w III RP. Analiza wybranych przykładów*. Dwa lata później obronił pracę magisterską pod tytułem *Diagnoza i wyzwania strategiczne dla polskiej lewicy po wyborach parlamentarnych w 2015* na tej samej uczelni i kierunku o specjalności zarządzanie zasobami ludzkimi. Począwszy od października 2016 roku studiuje stosunki międzynarodowe na II stopniu studiów dziennych UAM (specjalizacja: gospodarka światowa i biznes międzynarodowy). Posiada również doświadczenie w pracy dziennikarskiej. W ramach praktyk i umowy o dzieło pisał dla „Głosu Wielkopolskiego”, a także portali miastopoznaj.pl i poznan.dlawas.info. Tworzył także artykuły o tematyce politycznej dla studenckiego miesięcznika „Fenestra” wydawanego na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM.